

Walter Bachmann
Rolf Roosen (sud.)

Praktinis vadovas Medžioklė

**Sėkmingai
medžioti ir rūpintis**

Leidykla „BRIEDIS“
Vilnius, 2024

Turinys

I DALIS – *Laukiniai žvėrys ir paukščiai*

BRIEDIS (aut. K. Šimkevičius) 10

- Biologija ir elgsena 11
- Briedžio ragai 18
- Briedžio populiacijos valdymas ir reguliavimas 19
- Gyvūnų stebėjimas ir vertinimas 22
- Sumedžioto gyvūno amžiaus nustatymas 22
- Medžioklė 24

TAURUSIS ELNIAS 26

- Biologija ir elgsena 27
- Tauriojo elnio ragai 36
- Tauriųjų elnių populiacijos valdymas ir reguliavimas 38
- Gyvūnų stebėjimas ir vertinimas 41
- Sumedžioto gyvūno amžiaus nustatymas 43
- Medžioklė 45

DANIELIUS 52

- Biologija ir elgsena 53
- Ragai ir mentės 58
- Danielių populiacijos valdymas ir reguliavimas 60
- Gyvūnų stebėjimas ir vertinimas 61
- Sumedžioto gyvūno amžiaus nustatymas 62
- Medžioklė 62

DĖMĖTASIS ELNIAS 67

- Biologija ir elgsena 68
- Ragai 73
- Dėmėtųjų elnių populiacijos valdymas ir reguliavimas 74
- Gyvūnų stebėjimas ir vertinimas 74
- Sumedžioto gyvūno amžiaus nustatymas 74
- Medžioklė 75

GEMZĖ 77

- Biologija ir elgsena 78
- Gemzės ragai 83
- Gemzių populiacijos valdymas ir reguliavimas 84
- Gyvūno vertinimas ir amžiaus nustatymas 85
- Medžioklė 87

MUFLONAS 91

Biologija ir elgsena 92
 Muflono ragai 96
 Populiacijos valdymas ir reguliavimas,
 medžioklės planavimas, amžiaus nustatymas 98
 Medžioklė 100

ŠERNAS 103

Biologija ir elgsena 104
 Iltys ir kailis 112
 Šernų populiacijos valdymas ir
 reguliavimas 114
 Gyvūnų stebėjimas ir vertinimas 117
 Sumedžioto gyvūno amžiaus nustatymas 118
 Medžioklė 118

STIRNA 126

Biologija ir elgsena 127
 Stirnino ragai 135
 Stirnų populiacijos valdymas ir
 reguliavimas 138
 Gyvūnų stebėjimas ir vertinimas 141
 Sumedžioto gyvūno amžiaus nustatymas 143
 Medžioklė 144

PILKASIS KIŠKIS 149

Biologija ir elgsena 150
 Pilkųjų kiškių populiacijos valdymas ir
 reguliavimas 156
 Medžioklė 157

LAUKINIS TRIUŠIS 164

Biologija ir elgsena 165
 Laukinių triušių populiacijos valdymas ir
 reguliavimas 169
 Medžioklė 170

RUDOJI LAPĖ 176

Biologija ir elgsena 177
 Medžioklė 181

KITI MEDŽIOJAMIEJI PLĖŠRŪNAI IR

NUTRIJOS 188

Biologija ir rūšių savybės 189
 Kitų plėšriųjų gyvūnų ir nutrijų
 medžioklė 197

KERŠULIS IR PIETINIS PURPLELIS 201

Biologija ir elgsena 202
 Medžioklė 205

VARNINIAI PAUKŠČIAI 210

Rūšys ir biologija 211
 Varnų ir šarkų medžioklė 214

SLANKA 219

Biologija ir elgsena 220
 Medžioklė 223

MEDŽIOJAMASIS FAZANAS 226

Biologija ir elgsena 227
 Populiacijos valdymas ir reguliavimas 231
 Medžioklė 235

KURAPKA 239

- Biologija ir elgsena 240
- Populiacijos valdymas ir reguliavimas 244
- Medžioklė 246

LAUKINĖ ANTIS 251

- Biologija ir elgsena 252
- Populiacijos valdymas ir reguliavimas 256
- Medžioklė 258

LAUKINĖ ŽĄSIS IR KITI LAUKINIAI**VANDENS PAUKŠČIAI 263**

- Laukinių žąsų biologija ir elgsena 264
- Populiacijos valdymas ir reguliavimas 268
- Laukinių žąsų medžioklė 268
- Kitos laukinių vandens paukščių rūšys 270

MEDŽIOJAMŪJŲ GYVŪNŲ PADARYTA ŽALA**PASĖLIAMS IR MIŠKUI 277**

- Medžiojamųjų gyvūnų padaryta žala pasėliams 278
- Procedūros 279
- Žalos apskaičiavimas 280
- Miškui padaryta žala: nukandžioti ūgliai 282
- Žievės laupymas 284

LAUKINIŲ GYVŪNŲ LIGOS 287

- Pagrindai 288
- Virusinės ligos 289
- Bakterinės ligos 294
- Parazitinės ligos 297
- Kitos ligos 310

2 DALIS – Medžioklės plotai**SMULKIŲJŲ MEDŽIOJAMŪJŲ GYVŪNŲ****MEDŽIOKLĖS PLOTAI 316**

- Biotopo sąlygų gerinimo pagrindai 317
- Stirnų buveinės ir ganyklos 321
- Fazanų buveinės ir ganyklos 325
- Kurapkų buveinės ir ganyklos 331
- Vandens paukščių buveinės ir ganyklos 333
- Pilkųjų kiškių ir laukinių triušių buveinės ir ganyklos 336
- Dirvožemis ir augalai 340

STAMBIŲJŲ MEDŽIOJAMŪJŲ GYVŪNŲ**MEDŽIOKLĖS PLOTAI 342**

- Žvėrių ir miško darna 343
- Tauriųjų elnių poilsis ir ganyklos 345
- Danielių ir muflonų poilsis ir ganyklos 355
- Šernų poilsis ir ganyklos 355
- Papildomas jaukinimas ir žvėrių ganyklos 357

MEDŽIOKLĖS PLOTŲ VERTINIMAS 362

- Medžioklės plotų vertinimo gairės 363
- Metodai ir kriterijai 363

MEDŽIOKLĖS PLOTŲ STATINIAI IR ĮRENGINIAI 370

- Tykojimo pozicijos parinkimas 371
- Uždari medžioklės bokšteliai 373
- Atviri ir pusiau uždari bokšteliai 377
- Kilnojami bokšteliai-kopėčios 381
- Medžioklės bokštelių saugumo reikalavimai ir nelaimių prevencija 385
- Kiti tykojimo įrenginiai 386
- Sėlinimo takai 391
- Kiti medžioklės įrenginiai ir priemonės 393

3 DALIS – Medžioklė

MEDŽIOKLĖS GINKLAI 400

- Graižtviniai šaunamieji ginklai 401
- Garso duslintuvai 405
- Dvivamzdžiai šautuvai 406
- Lygiavamzdžiai šautuvai 409
- Kombinuoti (trivamzdžiai) šautuvai 410
- Įvamzdžiai 413
- Taikymo optika 415
- Šūvis iš medžioklinio šautuvo 419
- Šūvis šratais 425

MEDŽIOKLĖS ĮRANGA 431

- Medžioklės optiniai prietaisai 432
- Naktinio matymo prietaisai 436
- Kiti reikmenys 438
- Apranga 442

MEDŽIOKLĖS RŪŠYS 446

- Kovojant su vėju 447
- Medžioklė pavieniui 447
- Viliojimas 451
- Medžioklė urvuose 453
- Su šunimi laukuose ir miške 454
- Vandens paukščių medžioklė 451

GRUPINĖS MEDŽIOKLĖS 462

1. Grupinės medžioklės planavimas 463
 2. Grupinės medžioklės vykdymas 468
- Nelaimingų atsitikimų prevencija grupinės medžioklės metu 475

MEDŽIOKLĖ SPĄSTAIŠ IR GAUDYKLĖMIS 476

- Medžioklės spąstaiš ir gaudyklėmis tvarka 477
- Medžioklės apsauga ir priežiūra 477
- Teritorijos planas 479
- Gyvagaudžiai spąstai 479
- Mirtini spąstai 490

MEDŽIOKLĖS TRADICIJOS 499

- Medžioklės etika 500
- Medžiotojų kalba ir medžioklės signalai 501
- Papročiai medžioklėje ir po jos 503
- Kitos tradicijos šūviamis pasibaigus 508

ŽVĖRIENOS HIGIENA 512

- Aukštos kokybės produktas – regioninė žvėriena 513
- Pomirtiniai procesai 515
- Įstatymų tvarka 517
- Kanopinių dorojimas 518
- Smulkiųjų laukinių gyvūnų ypatumai 539
- Žvėrienos dorojimo patalpos ir tarnybos 544

4 DALIS – Medžiokliniai šunys

VEISLĖS, VEISIMAS IR LAIKYMAS 548

- Skirstymas pagal veiklos sritis 549
- Medžioklinių šunų veislės 550
- Medžioklinių šunų veisimas ir sveikata 559
- Įsigijimas, laikymas ir šėrimas 564

MEDŽIOKLINIŲ ŠUNŲ MOKYMAS 570

- Šuniukas, jaunas šuo ir suaugęs šuo 571
- Pradinis mokymo etapas 572
- Mokymai laukuose ir prie vandens 582
- Sužeistos lapės pėdsakų paieška 587
- Kraujo pėdsakų paieška 589
- Paklusnumas ir darbo rezultatai 590
- Medžioklė su šunimis urvuose 594

5 DALIS – *Medžioklės trofėjai*

TROFĖJŲ PARUOŠIMAS 598

Ragai 599

Šerno iltys 626

TROFĖJŲ VERTINIMAS 604

Medžioklės trofėjai ir trofėjų medžioklė 605

Istorija ir rekordų knygos 605

Bendrosios matavimo taisyklės 608

Briedžio ragai (aut. A. Kibiša) 610

Tauriojo elnio ragai 612

Danieliaus ragai 614

Dėmėtojo elnio ragai 616

Stirnino ragai 618

Gemzės ragai 620

Muflono ragai 622

Šerno iltys 624

Knygos autoriai

Praktinį medžioklės vadovą parengę žinomi autoriai – patyrę medžiotojai ir žemės ūkio, miškininkystės, laukinės gyvūnijos biologijos ir ekologijos bei kitų sričių ekspertai: buvęs vyriausiasis urėdas Walteris Bachmannas, garbės medžiotojas-ekspertas Reinhardas Behrendtas, biologas dr. Karlas-Heinzas Betzas, veterinaras dr. Albrechtas von Braunschweigas, mokslo žurnalistas Peteris Diekmannas, girininkas Friedrichas K. von Eggelingas, girininkas Ernstas Eickas, Šiaurės Reino-Vestfalijos aplinkos ministerijos medžioklės referentas Heimas van Elsbergenas, veterinaras prof. dr. R. M. Hadlokas, ūkininkas Klausas von Hippelis, ūkininkas ir miškininkas Christianas Grafas von Holckas, laukinės gyvūnijos biologas dr. Herbertas Kalchreuteris, girininkas Karlas Krautwurstas, laukinės gyvūnijos biologas F. Labhardtas, veterinaras dr. Berndas Lindneris, laukinės gyvūnijos biologė dr. Beate Ludwig, buvęs vyriausiasis urėdas dr. Peteris Meyeris, miškininkas Ekkehardas Ophovenas, medžioklėtyros mokslininkas prof. dr. Zygmuntas Pielowskis, buvęs vyresnysis medžioklės specialistas Helmutas Roosenas, veterinaras prof. dr. Christianas Saaras, ūkininkas Wolfgangas Saileris, ūkininkas ir miškininkas dr. Jobstas von Schaaffhausenas, laukinės gyvūnijos biologė dr. Karoline Schmidt, vyresnysis medžioklės specialistas dr. Dietrichas Stahlas, profesionalus medžiotojas Jürgenas Steinhoffas, mokslo žurnalistas H. Sykowskis, šunų vedlys ir dresuotojas M. Tandleris, mokslo žurnalistas T. Trede'as, buvęs urėdijos direktorius dr. Friedrichas Türcke'as, medžioklėtyros mokslininkas dr. E. Ueckermannas, mokslo žurnalistas Klausas Urbschatas, Tarptautinės medžioklės ir medžiojamosios faunos apsaugos tarybos (CIC) narys Veljko Varicakas, profesionalus medžiotojas Hilmaras Wichmannas.

Pataisė ir papildė Ekkehardas Ophovenas.

Briedis

- ▶ **Biologija ir elgsena 11**
- ▶ **Briedžio ragai 18**
- ▶ **Briedžio populiacijos valdymas ir reguliavimas 19**
- ▶ **Gyvūnų stebėjimas ir vertinimas 22**
- ▶ **Sumedžiotu gyvūno amžiaus nustatymas 22**
- ▶ **Medžioklė 24**

Kastytis Šimkevičius
(*Vytauto Didžiojo universiteto*
Žemės ūkio akademija)

Biologija ir elgsena

Briedžių biologijos, buveinių, gyvenimo būdo, ganymo ir rujos ciklų išmanymas padės medžiotojams atskirti šiuos žvėris pagal lytį ir amžių, identifikuoti pėdsakus ir ekskrementus. Tik turintis tokių žinių ir patirties medžiotojas turės galimybę efektyviai didinti šių gyvūnų populiaciją ir vykdyti biologiniu požiūriu pagrįstą medžioklę. Tai leis briedžiams užimti tinkamą, nuolatinę vietą regiono laukinėje gamtoje.

Biologinė klasifikacija

Briedis (*Alces alces*), vienas didžiausių Šiaurės pusrutulio žinduolių, turi ilgą ir sudėtingą evoliucinę istoriją, prasidėjusią pleistoceno epochoje. *Alces* genties kaulų liekanų randama stratigrafiniuose sluoksniuose, susiformavusiuose vėlyvojo plioceno ir ankstyvojo pleistoceno laikotarpiu, prieš 1 milijoną – 500 tūkstančių metų. Šiuo laikotarpiu briedžiai buvo paplitę Eurazijos ir Šiaurės Amerikos šiaurinėse dalyse. Ledynmečių metu briedžiai rado prieglobstį stichijos mažai paveiktose vietose (*glacial refugia*), kur jie išgyveno ir vystėsi. Šios prieglobstčių vietovės buvo svarbios briedžių genetinės įvairovės išsaugojimui ir jų gebėjimui prisitaikyti prie naujų aplinkos sąlygų.

Pleistoceno ir holoceno (dabartinės epochos) sandūroje klimato atšilimas ir ledynų atsitraukimas leido briedžiams išplisti į naujas teritorijas. Šiuo laikotarpiu briedžiai pradėjo kolonizuoti borealines miškų zonas, kurios tapo jų pagrindine buveine. Holoceno epochoje, maždaug prieš 9000–8000 metų, briedžiai pasiekė Fenoskandiją ir kitas šiaurines Europos dalis.

Per pastaruosius kelis tūkstantmečius briedžių populiacijos patyrė įvairių iššūkių, įskaitant klimato pokyčius ir žmogaus veiklą. Žmonės medžiojo briedžius dėl mėsos,

kailio ir ragų, o tai kartais lėmė vietinį populiacijos sumažėjimą. Tačiau briedžiai sugebėjo išgyventi ir prisitaikyti prie šių iššūkių, išlaikydami savo populiacijas daugelyje šiaurinių regionų.

Šiandien briedžiai plačiai paplitę Šiaurės Amerikoje, Europoje ir Azijoje. Jie gyvena borealiniuose miškuose, pelkėse ir tundrose, kur randa daug maisto ir tinkamas sąlygas veistis. Briedžiai yra svarbi ekosistemų dalis, nes padeda reguliuoti augalijos augimą, ir svarbus plėšrūnų grobis.

Briedžių evoliucinė istorija nuo pleistoceno epochos iki dabar yra puikus pavyzdys, kaip rūšys gali prisitaikyti prie besikeičiančių aplinkos sąlygų ir išgyventi nepaisant įvairių iššūkių. Jų gebėjimas migruoti, prisitaikyti ir išlaikyti genetinę įvairovę yra pagrindiniai veiksniai, leidę išlikti ir klestėti iki šių dienų.

Schemeje pavaizduota briedžio mokslinė klasifikacija.

Paplitimas

Briedis (*Alces alces*) yra plačiai paplitęs Eurazijos ir Šiaurės Amerikos miškuose. Eurazijoje briedžiai gyvena nuo Skandinavijos ir Baltijos šalių iki Sibiro ir Mongolijos. Šiaurės Amerikoje jų arealas apima Kanadą,

BRIEDŽIO MOKSLINĖ KLASIFIKACIJA

Potipis: stuburniai

Klasė: žinduoliai

Būrys: porakanopiai

Pobūris: atrajotojai

Šeima: elniniai

Gentis: briedžiai

Rūšis: briedis

Aliaską ir kai kurias šiaurines Jungtinių Valstijų dalis. Briedžiai dažniausiai aptinkami borealiniuose miškuose, pelkėse ir tundrose, kur randa daug maisto ir tinkamas sąlygas veistis.

Eurazijos žemyne skirtingi autoriai išskiria 3 arba 5 porūšius, kurių kiekvienas turi specifinį paplitimo arealą.

- ▶ Europinis briedis (*Alces alces alces*): šis porūšis plačiai paplitęs Šiaurės Europoje, įskaitant Skandinaviją, Suomiją, Baltijos šalis ir Šiaurės vakarų Rusiją. Europinis briedis dažniausiai gyvena borealiniuose miškuose ir pelkėse, kur randa daug maisto ir tinkamas sąlygas veistis.
- ▶ Sibiro briedis (*Alces alces pfizenmayeri*): šis porūšis aptinkamas Sibire, nuo Uralo kalnų iki Ramiojo vandenyno pakrantės. Sibiro briedis prisitaikęs prie atšiaurių klimato sąlygų ir dažnai gyvena taigoje bei tundroje. Jis yra didesnis už europinį briedį, turi platesnius ragus.
- ▶ Kaukazo briedis (*Alces alces caucasicus*): šis porūšis ribotai paplitęs Kaukazo kalnuose ir aplinkinėse teritorijose. Kaukazo briedis yra mažesnis už kitus porūšius, turi trumpesnius ragus. Jis dažniausiai gyvena kalnų miškuose ir slėniuose.
- ▶ Usūrijos briedis (*Alces alces cameloides*): šis porūšis aptinkamas Mandžiūrijoje, Šiaurės rytų Kinijoje ir Šiaurės Korėjoje. Usūrijos briedis yra mažesnis už Sibiro briedį, tačiau turi panašius ekologinius poreikius. Jis gyvena miškingose vietovėse ir pelkėse.
- ▶ Japonijos briedis (*Alces alces japonicus*): šis porūšis ribotai paplitęs Hokaido saloje Japonijoje. Japonijos briedis yra mažesnis už kitus porūšius, turi trumpesnius ragus. Jis dažniausiai gyvena miškingose vietovėse ir kalnuose.

Briedžių porūšiai Eurazijoje yra prisitaikę prie įvairių klimato sąlygų ir buveinių, nuo borealinių miškų iki kalnų ir tundros. Jų paplitimas ir ekologiniai poreikiai atspindi jų gebėjimą prisitaikyti prie skirtingų aplinkos sąlygų ir išgyventi nepaisant įvairių iššūkių.

Buveinės

Europinis briedis (*Alces alces alces*) gyvena įvairiose buveinėse, daugiausia Šiaurės Europoje, įskaitant Skandinaviją, Suomiją, Baltijos šalis ir Šiaurės vakarų Rusiją. Šios buveinės apima borealinius miškus, pelkes ir miškingas vietoves. Briedis yra daugiausia sumedėjusia augalija mintanti rūšis, todėl dažniausiai aptinkamas mišriuose ir spygliuočių miškuose, kur randa daug maisto, įskaitant medžių ūglius, lapus, žievę ir žoles. Vasarą dažnai gyvena lapuočių miškuose, kur yra daugiau maisto ir vandens šaltinių, o žiemą persikelia į spygliuočių miškus, kur mažiau sniego ir lengviau rasti maisto. Briedžiai itin mėgsta mišriuosius miškus su pušų jaunuolynais arba aukštapelkių plotais. Briedžiai taip pat mėgsta pelkes ir upių slėnius, kur gali rasti vandens ir gerų ganyklų.

Kūno masė

Briedžio kūno masė skiriasi priklausomai nuo porūšio, lyties ir amžiaus. Šiaurės Amerikoje gyvenančių briedžių masė yra didžiausia, patinai sveria net 800 kg. Iš Eurazijos žemyne gyvenančių briedžių didžiausias Rytų Sibiro briedis (*Alces alces pfizenmayeri*), suaugę patinai sveria nuo 450 iki 725 kg, o patelės – nuo 350 iki 500 kg.

Usūrijos briedis (*Alces alces cameloides*) yra pats menkiausias, didžiausia žinoma jo masė – 400 kg, o patelės – nuo 300 iki 400 kg.

Europinis briedis (*Alces alces alces*) yra vienas stambesnių iš porūšių. Suaugę patinai sveria nuo 400 iki 500 kg, o patelės – ne daugiau nei 400 kg. Jauni briedžiai, priklausomai nuo amžiaus, sveria mažiau: vienerių metų patinai – apie 116–168 kg, patelės – 112–194 kg. Dvejų metų patinai sveria 200–300 kg, patelės – 208–274 kg.

Išvaizda ir kailis

Briedžiui būdingos ilgos kojos, masyvi priekinė liemens dalis, ryškus gogas ir didelė galva, kurios apatinėje dalyje, ties kaklo pradžia, yra plaukais apaugusi odos skiautė, vadinama barzda. Patinų barzda didesnė negu patelių. Antramečių žvėrių barzda yra

pailgos formos, trečiųjų gyvenimo metų pradžioje apatinė barzdos dalis nukrinta, todėl barzda tampa buka. Briedžiui būdinga didelė viršutinė lūpa, trumpa uodega ir ilgos, judrios ausys. Patelės nuo patinų skiriasi liaunesne priekine kūno dalimi, žemesniu gogu ir smailesnėmis nagomis.

Briedžio kailis yra tamsiai rudos spalvos, tačiau papildvė, apatinė ir vidinė kojų dalys bei snukio galas šviesiai pilki. Žiemą kailis tampa šviesesnis ir pilkšvesnis, o vasarą – tamsesnis ir trumpesnis. Briedžio akuotplaukiai yra ilgi ir trapūs, tačiau pasižymi puikiomis termoizoliacinėmis savybėmis dėl šerdyje esančio oro. Jaunikliai iki 3 mėnesių amžiaus yra žalos spalvos. Be prakaito ir riebalų liaukų, briedžio odoje yra specifinių kvapiųjų liaukų, kurios atsiveria prie akies (priešakinė), tarp kanopų (tarppirštinė) ir pėdos vidinėje dalyje, ties čiurna (metatarsalinė).

Briedžiai šeriasi kartą per metus, nuo balandžio iki liepos mėnesio. Rugsjūčio–rugsėjo mėnesiais jų kailis sutankėja, plaukai pailgėja. Prieš žiemą plaukai pašviesėja. Jaunikliai pradeda šertis liepos mėnesį, žieminį kailį formuodami rugsėjo–spalio mėnesiais.

Ekskrementai

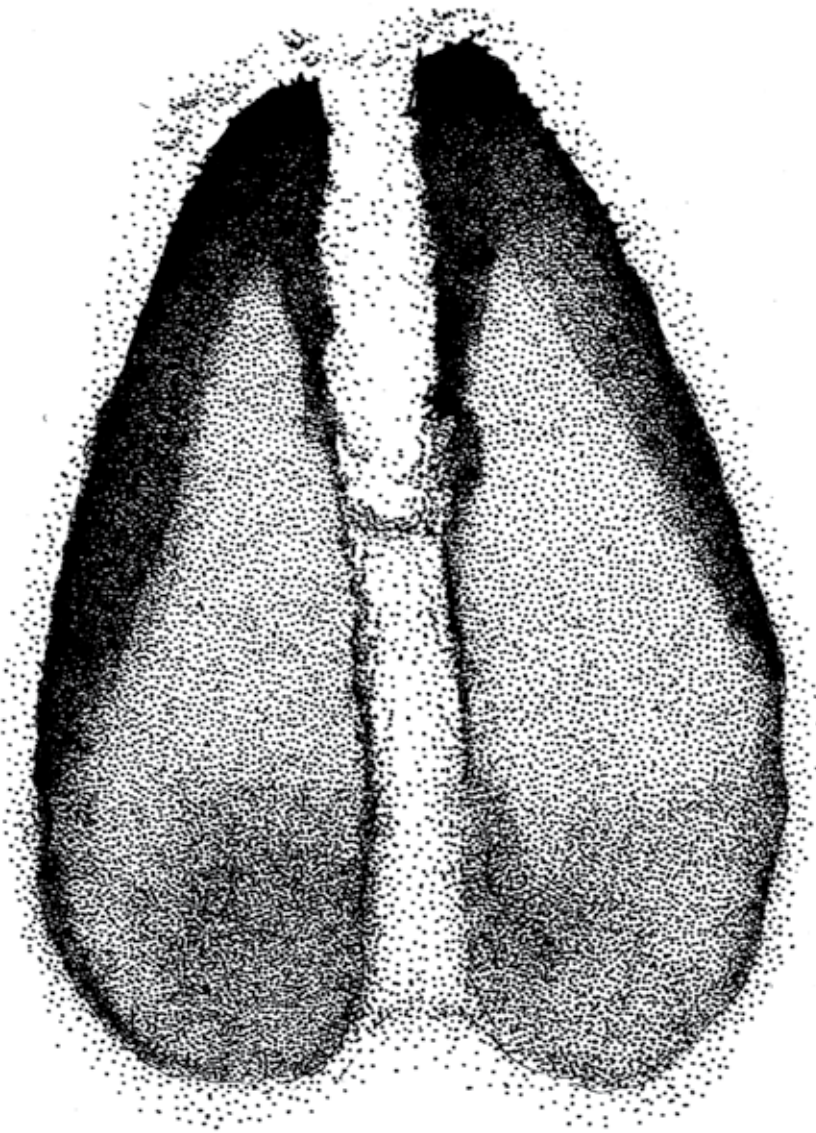
Briedžių ekskrementai vasarą yra beformiai, ankstyvą rudenį ir pavasarį, prasidėjus augalų vegetacijai, – tarpinio tipo, žiemą rutuliški arba ovalios formos „riešutėliai“. Kadangi pagal žiemos ekskrementus atliekama briedžių apskaita, reikia mokėti atskirti pagal gyvūno lytį ir amžių. Jauniklių žiemos ekskrementai visada būna pailgos formos (23–25 mm ilgio ir 10–15 mm pločio), suaugusių patinų dažniausiai rutuliški arba kiek suploti iš šonų, patelių – ovalūs.

Pėdsakai

Briedžių pėdsakai lengvai atpažįstami pagal dydį ir formą. Briedžio kanopos yra didelės ir plačios, dėl to slėgis į gruntą sąlyginai nedidelis ir svyruoja nuo 322 iki 749 g/cm². Toks prisitaikymas reikalingas tam, kad žvėrys galėtų judėti įvairiose vietovėse, įskaitant

Briedžio priekinis pėdsakas. Sumažinta 2 kartus. Iliustracija iš A. Ulevičiaus, R. Juškaičio knygos „Lietuvos žinduolių pėdsakai ir kitos veiklos žymės“, Lututė, 2005.

Briedžio užpakalinis pėdsakas. Natūralus dydis. Iliustracija iš A. Ulevičiaus, R. Juškaičio knygos „Lietuvos žinduolių pėdsakai ir kitos veiklos žymės“, Lututė, 2005.

pelkes, gilų sniegą ir tankius brūzgynus. Priekinių kojų pėdsakai yra apie 10–15 cm ilgio ir 10–15 cm pločio, o užpakalinių – apie 12–15 cm ilgio ir 8–10 cm pločio. Kanopėlės atsispaudžia tik minkštame substrate ar sniege. Patelių pėdsakai pailgesni ir smailesni, patinų – platesni ir bukesni. Briedžiai įprastai nevelka kojų paviršiaus substratų, todėl net ir esant 15–20 cm sniego storiui, įvilkos ar nuovilkos nėra būdingos.

Dėl ilgų kojų briedžiai eina ilgais žingsniais, užpakalinę koją statydami į priekinės pėdsaką. Viso žingsnio ilgis – 1,4–1,8 m, pėdsako eilės plotis – 20–30 cm. Gyvūnams bėgant risčia, visas žingsnis pailgėja iki 3 m, o užpakalinės galūnės statomos prieš priekines.

Juslės

Briedžiai turi puikiai išvystytas jusles, kurios padeda jiems išgyventi gamtoje. Šie dideli žinduoliai turi išskirtinai gerą uoslę, klausą ir regėjimą, kurie kartu sudaro jų išgyvenimo pagrindą. Uoslė yra viena svarbiausių briedžio juslių. Jie gali užuosti kvapus iš didelio atstumo, kas padeda aptikti maisto ir išvengti plėšrūnų. Jie dažnai naudoja uoslę ieškodami maisto, pavyzdžiui, medžių šakų, lapų ir žievės. Be to, uoslė padeda briedžiams rasti kitus bandos narius ir atpažinti teritoriją.

Klausa taip pat yra labai svarbi briedžio juslė. Ausys yra didelės ir judrios, leidžia sugauti net menkiausius garsus. Tai ypač naudinga naktį arba tankiuose miškuose, kur matymas gali būti ribotas. Briedžiai gali išgirsti artėjančius plėšrūnus ar kitus pavojus ir greitai reaguoti, kad išvengtų grėsmės. Beje, iš ausų padėties galima spręsti apie briedžio emocinę būseną. Netrikdomo arba besiuilsinčio briedžio ausys nusvirusios į šonus. Klausydamasis briedis sukioja ausis, ieškodamas garso šaltinio. Nepasitenkinimą išreiškia laikydamas vieną ausį pakeltą, o kitą – nuleistą. Agresyviai nusiteikęs, ausis priglaudžia išilgai kaklo, o išgąsdintas – atsuka jas atgal, tartum klausytųsi garsų iš už nugaros.

Regėjimas briedžiams mažiau svarbus nei uoslė ir klausa, tačiau vis tiek reikšmingas. Jų akys išdėstytos šonuose, kas suteikia platų regėjimo lauką ir padeda pastebėti judesius iš įvairių krypčių. Nors briedžiai nėra aštraus regėjimo gyvūnai, gali gerai matyti prieblandoje, o tai naudinga anksti ryte ir vėlai vakare, kai dažniausiai būna aktyvūs. Be šių pagrindinių juslių, briedžiai taip pat turi gerai išvystytą lytėjimo pojūtį. Jų oda yra jautri, ypač aplink snukį ir kojas, kas padeda jausti aplinką ir aptikti kliūtis ar maisto. Apibendrinant galima teigti, kad briedžių juslės yra puikiai pritaikytos jų gyvenimo būdui ir aplinkai.

Balsai

Briedžio balsas yra svarbi jų komunikacijos priemonė, ypač rujos metu. Patinai rujos metu skleidžia žemus garsus, kurie primena dejonę ar stenėjimą. Nors žmogui šie garsai nėra taip gerai girdimi kaip, pavyzdžiui, taurių elnių, šie balsai gali būti girdimi iš toli kitų briedžių ir padeda patinams pritraukti patelės bei įspėti kitus patinus apie savo buvimą. Patinai dažnai naudoja šiuos garsus, kad parodytų savo dominavimą ir pasirengimą kovoti dėl patelių dėmesio.

Patelės rujos metu taip pat skleidžia garsus, tačiau jų balsas yra švelnesnis ir aukštesnis. Jos kviečia patinus švelniais šauksmais, kurie gali būti girdimi anksti ryte arba vėlai vakare. Šie garsai padeda patelėms pritraukti patinus, signalizuoti apie pasirengimą poruotis.

Jaunikliai, dar vadinami briedžiukais, skleidžia aukštus, švelnius garsus, kurie primena cypimą ar mekenimą. Šie garsai padeda jaunikliams palaikyti ryšį su motina ir pranešti apie savo buvimą bei poreikius. Motinos dažnai reaguoja į šiuos garsus, kad apsaugotų ir prižiūrėtų jauniklius.

Briedžių balsai yra svarbi jų socialinės struktūros dalis, padedanti palaikyti ryšius tarp bandos narių ir užtikrinti sėkmingą poravimąsi bei jauniklių išgyvenimą.

Gyvenimo būdas, užimama teritorija ir migravimas

Briedžių populiaciją sudaro pavienių žvėrių ir elementarių ekologinių grupuočių visuma. Išskirtos keturios grupuočių formos:

1. Šeiminė pora. Paplitusios dvi šeiminių porų formos: patelė ir jauniklis, patelė ir patinas. Patelės ir patino poros dominuoja tik rudenį. Kitu metų laiku mišriose porose būna antramečiai briedžiai, pradėję gyventi savarankiškai. Jie mobilūs, daugiausia migruoja. Retesnės poros – patelė ir antrametis; dvi patelės; du patinai.
2. Motinos šeiminė grupė (3–4 individai). Motinos šeiminių grupių struktūra būna penkių formų: patelės ir jaunikliai; patelės ir antramečiai; patinai, patelės, jaunikliai ir antramečiai, patelės ir patinai; patelės. Šios grupės formuojasi iš giminytės ryšiais susijusių gyvūnų. Grupės lyderiu būna patelė.
3. Šeiminė-būrinė grupė (5–8 ir daugiau). Mišri šeiminė-būrinė grupė formuojasi iš pavienių žvėrių, šeiminių ir motinos šeiminių grupių gyvūnų. Šios grupės struktūra sudėtingiausia, bet vidiniai ryšiai tarp gyvūnų netvirti. Šeiminės-būrinės briedžių grupės dažniausios žiemą, pavasarį jos suskyla į mažesnes grupes ir pavienius žvėris. Išskiriamos penkios šeiminių-būrinės grupės struktūros formos: patinai, patelės, jaunikliai ir antramečiai; patinai ir patelės; patelės ir jaunikliai, patelės, jaunikliai ir antramečiai; patelės.
4. Patinų grupė (klanas). Didesni briedžių patinų būriai (iš 3–8) susiformuoja tik po rujos. Jie aptinkami lapkričio–vasario mėnesiais, antroje žiemos pusėje suyra.

Pavieniai briedžiai ir šeiminės poros būna itin pasklidusios teritorijoje, o stambesnės žvėrių grupuotės paprastai užima tinkamiausias maitintis biotopo stacijas.

Briedžių aktyvumas turi metų ir paros ritmą. Vasarą jie dieną dažniausiai guli. Nuo saulėlydžio su trumpomis poilsio pertraukomis būna aktyvūs iki aušros, o lietingu

Medžioklės ginklai

- ▶ Graižtviniai šaunamieji ginklai 401
- ▶ Garso duslintuvai 405
- ▶ Dvivamzdžiai šautuvai 406
- ▶ Lygiavamzdžiai šautuvai 409
- ▶ Kombinuoti (trivamzdžiai) šautuvai 410
- ▶ Įvamzdžiai 413
- ▶ Taikymo optika 415
- ▶ Šūvis iš medžioklinio šautuvo 419
- ▶ Šūvis šratais 425

Graižtviniai šaunamieji ginklai

Šautuvas – techniškai paprastas prietaisas, kurio pradinė forma ir paskirtis jau daugiau nei du šimtus metų beveik nekito. Šiuo atžvilgiu šautuvų gamyboje seniai nėra jokių inovacijų. Visi „nauji ir pažangūs techninių problemų sprendimai“ esant reikalui atlikti skubiai ir daugiausia jau praėjusį šimtmetį. Šiandien, pasitelkus modernius metodus ir naujas technologijas, tobulinamas gamybos procesas. Patys įrankiai tebėra beveik tokie patys, kokie buvo gaminami prieš daugybę dešimtmečių.

Šykštus moka dukart

Kitaip nei teigiama reklamose, dar niekas neišrado šautuvo modelio, tinkančio visiems. Kiekvienas medžiotojas turėtų be jokio išankstinio nusistatymo ir nepaisydamas gamintojo išsiaiškinti, koks ginklas jam tinka. Individualios savybės lemia, ar šautuvo savininkas bus juo patenkintas, todėl skyriuje apie medžioklės ginklus aptariami tik pagrindiniai dalykai.

Graižtvinis ginklas (su šovinių dėtuve) – vienas pagrindinių kiekvieno medžiotojo įrankių. Ginklų gamintojai ir prekybininkai siūlo jų begalę. Jei prieš įsigyjant medžioklinį šautuvą nebus atsižvelgta į svarbiausius dalykus, galima apsirikti.

Neretai gundo patrauklios graižtvinio šautuvo ir optinio taikiklio kombinacijos. Jaunam medžiotojui jos neva leis nebrangiai susikomplektuoti pradinę įrangą. Tačiau pirmas žingsnis ir yra svarbiausias. Jis gali tapti klaida. Kitaip tariant, jei įsigysite nedaug kainuojantį šautuvą, gali tekti primokėti, jei dėl kokių nors priežasčių jis netiks. Nepatenkinami rezultatai – šaudykloje ar medžioklėje – neigiamai veikia ne tik pradedančius medžiotojus. Nusivylęs ir susinervinęs medžiotojas ieško pagalbos. Jei ginklas neatitinka poreikių, šaulys dažniausiai keičia jį kitu.

Buožė

Nusivylimo ir papildomų išlaidų išvengsimė iš pat pradžių daugiau dėmesio skirdami

Kiekvienas medžiotojas ir medžiotoja turi mažiausiai po vieną šautuvą – pelningas verslas!

šautuvo buožei. Keista, kad kalbant apie taiklų šaudymą graižtvinio šautuvu dažnai visiškai pamirštama buožė. Lygiavamzdžiams graižtviniai šautuvai neprilygsta dar vienu atžvilgiu: prieš šūvį būtina lengvai ir greitai nustatyti ir išlaikyti tikslų atstumą tarp taikinio ir akių. Tenka stebėtis, kad kai kurie graižtvinio šautuvų gamintojai niekaip nesuvokia ir neatsižvelgia į tai, kad retas medžiotojas nusitaiko per taikiklį ir kryptuką. Jie tebegamina buožes, kurios idealiai tinka šaudyti nusitaikius per taikiklį ir kryptuką, tačiau šautuvams su aukščiau pritaisytu optiniu taikikliu šios buožės keteros yra tiesiog per žemos.

Medžiotojui, pasirinkusiam graižtvinį šautuvą, kuris be optinio prietaiso jam atrodo labai parankus, pritaisyti optinį taikiklį

Nėra medžioklinio šautuvo, tinkančio abiem. Šie medžiotojai pernelyg skirtingo ūgio.

tenka nusivilti. Pažvelgti per aukštai primontuotą stiklą sunku ne tik itin trumpą kaklą turinčiam medžiotojui. Tada šaudyti tiksliai be galo sunku, o tai daryti greitai beveik neįmanoma.

Taikomasi netaisyklingai! Buožės kraštas turi būti padėtas ant viršutinės rankos dalies.

Jei pakėlus šautuvą ir pažvelgus per taikiklį nėra ryškaus vaizdo, šauliui tinkamos padėties tenka ieškoti judinant pečius, kaklą ir galvą. Tokiu būdu jis pakeičia pradinę padėtį.

Vadinasi, šūvio taiklumas priklauso ir nuo medžiotojo kūno lankstumo. Tai kelia nepatogumų. Kai kurie medžiotojai gelbstisi ant okuliario uždėtomis guminėmis diafragmomis. Taip optiniame taikiklyje susikuriamas fiksavimo taškas akiai tinkamoje padėtyje. Tai padeda greitai iš naujo rasti reikalingus, nuo pradinės padėties besiskiriančius pokyčius, tačiau esminė problema išlieka. Papildomas šautuvo ir šaulio susiderinimo korektūras lengvai galima atlikti tik horizontaliai. Buožė galima trumpinti arba pailginti. Galima šiek tiek keisti optinio taikiklio ašies padėtį, tačiau koreguoti aukštį įmanoma tik ribotai, skirtingo „storio“ optiniais taikikliais ir atitinkamai montuojant, bet per didelių buožės pasvirimų keisti beveik neįmanoma. Jų dažnai pasitaiko dėl jau minėto taikiklio ir kryptuko santykio. Paprasčiausias ir pigiausias būdas paaukštinti buožę – uždėti jai nugarėlę. Optiniu ir techniniu atžvilgiu šis sprendimas nėra vykęs.

Technika

Visų graižtvinių ginklų funkcija yra iš esmės ta pati. Yra techninių skirtumų, kurie atsiskleidžia tik juos naudojant. Šiuo metu

parduodami ne tik įprasti (klasikiniai, pasukamos spynos), bet ir „greito pertaisymo-tiesios eigos“ spynų šautuvai. Jie pagaminti pagal naujus standartus, todėl jais galima šaudyti greičiau. Veikimo principas nėra naujas, bet tik dabar taikomas gaminant medžioklinius šautuvus. Jis sudomins kiekvieną, kurio netenkino ligšioliniai graižtviniai ginklai.

Nors techninis principas tas pats, įvairių gamintojų rankinio užtaisymo procesas skiriasi. Visi saugiklių mygtukai turi būti pasiekiami ir lengvai valdomi be jokių klūčių. Prieš išgydamas ginklą medžiotojas išsiaiškina, ar jis jam patogus. Vien rankos dydis gali turėti labai daug reikšmės naudojant ginklą.

Reikėtų iš anksto patikrinti, kokioje padėtyje šautuvui esant geriausiai pasiekiamas nuleistukas. Nuomonės dėl nuleistuko skiriasi seniai. Nors jis neretai – pagrįstai ar nepagrįstai – laikomas nelaimingų įvykių priežastimi, daugelis medžiotojų jo neatsisakytų. Jie vis dar abejoja, ar tas taiklumas, kuris būtinas šaudant dideliu atstumu su pagreintintos eigos nuleistuku, įmanomas šaudant

šaltais pirštais medžioklėje varant. Tad nevalia numoti ranka į tai, kad abiem atvejais gal tinkamesnis grįžtantysis (lengvesnės eigos) nuleistukas.

Vadinamąjį vokiškąjį gaiduką arba nuleistuką be pagreintintos eigos specialistai laiko techniškai atgyvenusiu: neatlaužus nuleistuko būna pernelyg sunku jį paspausti. Greitai įkišti pirštą atlaužus nuleistuką (pavyzdžiui, medžioklėje varant žiemą), vietos tarp nuleistuko ir apsauginio skliautelio paprastai yra per maži. Todėl vis daugiau graižtvinius šautuvus naudojančių medžiotojų renkasi lygiavamzdžių šautuvų nuleistuką. Trumpas jo kelias ir nedidelis pasipriešinimas – puikus kompromisas taikiam šaudymui ir medžioklėje varant.

Taikymas priklaupus. Net jei šautuvas idealiai tinka, keturi pirštai privalo būti tarp sverto ir buožės.

„Tiesios eigos“ spynos šautuvas ir kombinuotas nuleistukas su grįžtamuojų gaiduku pamažu pakeitė klasikinių graižtvinį šautuvą ir dvigubą, vadinamąjį vokiškąjį gaiduką.

Atviras „Timney“ tiesioginis nuleistukas tinka senesniems graižtviniams ginklams atnaujinti.

Techniškai atgyvenęs. Dvigubas paleistukas, kitaip nei atgalinis gaidukas, neturi laisvai stovinčios svirtelės.

Trumpi vamzdžiai šaudo ne prasčiau už ilgus: trys šūviai 9,3x62 (19 g TUG) iš graižtvinio karabino.

Graižtvinis šautuvas štuceriais

Trumpi, gana lengvi ir parankūs ginklai įprastai laikomi nestabiliais. Klasikinis pavyzdys – štuceriai (atlaužiamu vamzdžiu be dėtuvės). Jų naudojimas varant pasiteisina. Kodėl taip yra, tiesą sakant, niekas nežino. Kone visi šaudymo stovai tinka ilgesniems šautuvams, tad nėra trikdžių paleidžiant šūvį. Be to, trumpi, atlaužiamu vamzdžiu ginklai nelabai tinka greitai šaudyti. Kurie bent kartą bandė šaudyti kombinuotu šautuvu trumpu vamzdžiu į taikinį, pasigedo „priekinio svorio“, padedančio išlaikyti šautuvą tolygiai pasvirusį. Tad štuceriai – dailūs ginklai, kurie, be parankumo, turi ir daugiau privalumų: siaurose būdelėse juos lengviau, nesukeliant triukšmo, iškišti pro angą nei ilgus ginklus.

Netiesa, kad trumpavamzdžiai šaudo prasčiau nei ilgi, bet tokia nuostata paplitusi. Ekstremaliais atvejais tam tikrų kalibrų šautuvų laibgalio liepsna naktį gali trukdyti. O pradinis kulkos greitis vos keliais procentais mažesnis už įprastinį: laibgalio nepasiekęs sudegantis parakas nepanaudojamas pagreičiui padidinti. Nukrypimai nuo normos yra nežymūs, tad medžioklėje nereikšmingi, jei neketinama medžioti stirnų laukuose daugiau nei 200 m atstumu.

Šūvio kokybė

Yra daugybė graižtvinių šautuvų rūšių. Jų šūvių kokybė nesiskiria taip kaip kainos. Atvirkščiai, dažniausiai to paties gamintojo standartinių ir brangių ginklų vamzdžių kokybė vienoda. Neretai kaina gerokai šokteli dėl vizualių pakeitimų. Apskritai visų Vokietijos rinkoje siūlomų graižtvinių šautuvų kokybė gera ar net puiki. Net neva prastinės kokybės šautuvų medžioklėje visiškai pakanka. Blogiausiu atveju jie pataiko penkis šūvius 100 metrų atstumu į kumščio dydžio plotą. Tačiau jie tikrai nėra netaiklaus ar nevykusio šūvio priežastis. Paprastai tai įvyksta dėl šaulio kaltės ar šūvio sklaidos, kuri, lyginant su ginklu, didžiulė, nenuspėjama ir priklauso nuo situacijos. Vadinasi, medžioklėje joks šaulys nėra toks geras kaip jo šautuvas.

Garso duslintuvai

2019 m. gruodžio mėnesio Vokietijos valdžios sprendimu siekiant sveikatos profilaktikos medžioklėje leista naudoti šautuvų duslintuvus. Jie sumažina žiotinį garsą iki 135 decibelų, garso, kuris nekenkia klausai. Jie ne tik apsaugo klausą, bet turi ir kitų privalumų: panaikina žiotinę liepsną, sumažina atitrąką, neretai pagerina ginklo taiklumą.

Variantai ir ginklų rūšys

Dauguma duslintuvų prisukami prie vamzdžio laibgalio. Tai gerokai pailgina šautuvą. Vis dėlto prisukus duslintuvą prie įprastinio ilgio vamzdžio ginklas tampa neparankus. Šį trūkumą sušvelnina refleksiniai duslintuvai, kurie dar vadinami teleskopiniais. Refleksiniai duslintuvai tik pridengia vamzdį, todėl visas šautuvas pailgėja nedaug. Be to, jie gerokai mažiau nusveria vamzdį, kadangi gale turi tam tikrą žiedą, kuriuo užmaunami ant vamzdžio.

Norint pritvirtinti duslintuvą prie vamzdžio laibgalio, reikia išorinio sriegio, nes pritaisyti gnybtais prie didesnio kalibro šautuvų negalima, tad gana nesunkiai įmanoma pritvirtinti tik prie vienvamzdžių ginklų.

Duslintuvą pritvirtinti prie automatinų šautuvų nėra paprasta, nes dėl jo gali būti sunkiau naudotis ginklu, ir to neįmanoma numatyti iš anksto. Tačiau jau yra „Merkel“ markės automatinis šautuvas, kurio sistema pritaikyta naudoti duslintuvus.

Pritvirtinamo duslintuvo alternatyva – graižtviniai šautuvai su integruotu duslintuvu. Jų duslintuvas ir vamzdis yra vientisa

detalė. Paprastai matomas tik vamzdžio apmautas iš aliuminio. Apmaute yra gerokai trumpesnis vamzdis bei garso slopinimo įtaisai. Išoriškai ginklas atrodo kaip graižtvinis šautuvas su „Match“ arba „semi weight“ tipo vamzdžiu.

Žiočių sriegis

Optimaliais atvejais graižtvinis šautuvas jau turi žiočių sriegį, pavyzdžiui, žiočių stabdžiui. Šiuolaikiniai graižtviniai šautuvai dažniausiai tiekiami su žiočių sriegiu arba jį galima užsisakyti su šautuvu. Tai padaryti patariama įsigyjant naują ginklą. Mat įpjauti sriegį vėliau gana sudėtinga. Tam reikia ypatingos atidos ir specialaus išmanymo, kitu atveju žalos gali būti daugiau nei naudos.

Jei ginklas turi atvirą kryptuką, kuri dar reikės naudoti, kryptuko laikiklį reikia permontuoti į galinę vamzdžio dalį. Turint „Overbarrel“ duslintuvą, atviro kryptuko teks atsisakyti.

Jei antrasis vamzdis naudojamas be duslintuvo, lengvai pažeidžiamas sriegis turi būti uždengtas specialiu dangteliu.

Taikliosios padėties pasikeitimas

Dėl prisukamų duslintuvų pasikeičia atstumas tarp ginklo ir taikinio. Jei neketinama naudoti dviejų optinių taikiklių, šaudant su duslintuvu ir be jo reikia kaskart sureguliuoti optikos dalis.

Priežiūra ir laikymas

Pernelyg aukšta temperatūra duslintuvams kenkia. Duslintuvus galima kaitinti tik

Refleksiniai arba teleskopiniai duslintuvai tik pridengia vamzdį ir tvirtčiau laikosi. Vamzdis pailgėja nedaug.

Prie vamzdžio galo prisukami standartiniai duslintuvai žymiai pailgina vamzdį.

Žvėrienos higiena

- ▶ Aukštos kokybės produktas – regioninė žvėriena 513
- ▶ Pomirtiniai procesai 515
- ▶ Įstatymų tvarka 517
- ▶ Kanopinių dorojimas 518
- ▶ Smulkiųjų laukinių gyvūnų ypatumai 539
- ▶ Žvėrienos dorojimo patalpos ir tarnybos 544

Aukštos kokybės produkts – regioninė žvēriena

Vis dar įprasta, ir tai labai džiugina, kad sumedžiotas žvėris yra sveikas ir jo mėsa galima valgyti. Tačiau jei medžiotojui kyla bent menkiausių abejonų, būtina atlikti ekspertizę valstybinėse veterinarijos tarnybose. Šiame skyriuje aptariamos įvairios priežastys, dėl kurių gali kilti įtarimų, atkreipiamas dėmesys į įstatymų tvarką ir pateikiama praktiškų patarimų, kaip profesionaliai dorošti žvērieną ir išlaikyti ją kokybišką.

Žvēriena – aukštos kokybės maisto produktas

Sumedžiotų laukinių gyvūnų mėsa yra kokybiškas maisto produktas. Joje gausu baltymų, o riebalų nedaug. Tiesa, skirtingų gyvūnų skirtingais metų laikais riebalų kiekis, ypač sukauptas jų sluoksniškas, skiriasi. Gausu ir geležies. Žvērienos spalva gali būti nuo šviesiai iki tamsiai raudonos – pagal amžių ir gyvūno rūšį. Įprastai žvēriena turi savitą, malonų kvapą. Visos šalies mastu žvēriena sudaro nedaug, apie 1 proc., suvartojamos mėsos. Tačiau Vokietijoje žvērienos paklausa didelė, jos padengti vietiniais resursais neįmanoma, todėl žvērieną tenka importuoti, pavyzdžiui, iš Lenkijos, Vengrijos ir Naujosios Zelandijos. Didelį kiekį sumedžiotos žvērienos suvartoja patys medžiotojai arba parduoda tiesiogiai.

Beje, žvērienos paklausa didėja, kadangi intensyvią gyvulininkystę vartotojai vertina vis kritiškiau. Spauda išsamiai skelbia apie gyvulių šėrimą gyvulinės kilmės miltais ir antibiotikais. Vartojant žvērieną nereikia jaudintis dėl pesticidų ir sunkiųjų metalų – švino ir kadmio – liekanų. Vis dėlto dėl didelio kadmio ir gyvsidabrio kiekio nepatariama vartoti visų laukinių gyvūnų rūšių inkstų ir kiškių kepenų. Švedijos specialistų teigimu, jaunų atrajotojų kepenis galima drąsiai valgyti vieną du kartus per savaitę, o suaugusių kanopinių – vieną du kartus per mėnesį.

Dar karaliai žinojo: žvēriena (čia – lašimukų prismaigstyta stirnienos nugarinė) pavers stalą šventiniu.

MEDŽIOTOJAI IR ŽVĒRIENOS HIGIENA

Nuo kiekvieno medžioklės dalyvio elgesio priklauso, ar žvēriena apdorota ir gauta laikantis higienos reikalavimų. Būtina nuolat laikytis daugelio taisyklių, kad žvēriena būtų sveika ir ilgai išsilaikytų. Medžioklėje higiena prasideda nuo laukinio gyvūno stebėjimo.

Žvėrienos higiena prasideda dar prieš šūvį, t. y. atidžiai stebint gyvūną.

Gyvų žvėrių stebėjimas: ar visi bandos nariai elgiasi įprastai? O gal nusižiūrėto šerniuko elgesys kai kuo neįprastas?

Laukinio gyvūno stebėjimas

Prieš paleisdamas šūvį medžiotojas laukinį gyvūną atidžiai stebi. Tik taip gali nustatyti, ar, sakykime, stirninas ar kitas gyvūnas elgiasi natūraliai, ar ne. Pastebėjus neįprastą gyvūno elgesį, t. y. neįprastų gyvų žvėrių požymių, žvėrieną privaloma duoti patikrinti veterinarijos tarnyboms.

Žvėries stebėjimu prasidėjusi žvėrienos higiena tęsiama šūviu. Atsakingas medžiotojas stengiasi šauti į pražergtomis kojomis stovintį žvėrį – kai labiausiai tikėtina, kad kulka bus mirtina ir suardys kuo mažiau mėsos. Šaudant į judančius žvėris kiekvienas etiškai besielgiantis šaulys pats įvertins savo gebėjimus, siekdamas išvengti šūvių į žvėries vidurius ir šlaunis.

ĮTARTINI GYVŲ ŽVĖRIŲ POŽYMIAI

- ▶ *Metų laikui nebūdinga kailio spalva.*
- ▶ *Nenatūralus elgesys (nebijo žmonių).*
- ▶ *Nenatūrali kūno laikysena ar leidžiami garsai.*
- ▶ *Sužalojimai.*
- ▶ *Viduriavimas.*
- ▶ *Liesas kūno sudėjimas.*
- ▶ *Nušiuręs kailis.*

Šaudant į judančius žvėris, pagrindinis tikslas yra „šūvis turi būti mirtinas“. Antras tikslas turėtų būti: „Laikytis šūvio ir dorojimo higienos.“ Tai svarbu todėl, kad sveiko, taikliu šūviu nukauto gyvūno raumenys yra beveik sterilūs. Tokios žvėrienos ilgesnis laikymosi laikas ir geras skonis garantuoti.

Pomirtiniai procesai

Po gyvūno mirties jo raumenyse prasideda brendimo procesas. Gyvybiniai procesai, tokie kaip apsirūpinimas deguonimi kvėpavimo takais ir kraujo apytakos keliu, nutrūksta. Kūnas nebeaprūpinamas maistinėmis medžiagomis ir medžiagų apykaitos atliekos pašalinamos krauju.

Žvėrienos brendimas

Vis dėlto tam tikri biocheminiai procesai, nors ir pasikeitusiomis sąlygomis, dar kurį laiką vyksta, tačiau netrukus liaujasi. Šiems procesams, nuo kurių priklauso žvėrienos brendimas, taip pat kvapnumas ir minkštumas, svarbiausią reikšmę turi glikogenas, dar vadinamas „raumenų cukrumi“, ir fosfatai.

Skylant glikogenui, raumenyse atpalaiduojama energija, atsiranda rūgščių. Pastarosios lieka raumenų audiniuose ir sukelia jų rūgštėjimą.

Fosforo junginiai sugeria energiją ir perduoda ją raumenų funkcijoms. Kol veikia energijos prisikaupę fosfatai, nors tas poveikis vis silpnėja, raumenų mėsa išlieka minkšta.

Kai šių junginių poveikis baigiasi, įvyksta raumenų pomirtinis sąstingis. Jis paprastai įvyksta praėjus valandai ar dviem po žvėries sumedžiojimo. Pomirtinis sąstingis prasideda nuo širdies, diafragmos, galvos bei kaklo raumenų ir po trijų–šešių valandų apima krūtinės bei dubens srities galūnes. Maždaug per tris dienas, bet dažniausiai jau po 24 valandų, pomirtinis sąstingis išnyksta.

Kanopinių gyvūnų raumenys rūgštėja greit, apima visą kūną ir išlieka. Taip galima teigti ištyrus daugybės tykojant

sumedžiotų stirnų bei šernų ir kiek mažiau tauriųjų elnių, danielių, muflonų ir ožių mėsa. Rūgštingumas matuojamas pH vienetais, šlaunų ir nugaros raumenyse per devynias–dvylika valandų nukrenta iki žemiausio, pH 5,5. Ši vertė beveik nepakitusi išlieka maždaug 96 valandas. Galima pridurti, kad gyvame kūne neutrali pH vertė yra 7,0.

Toks rūgštingumas yra ir kanopinių, nukautų judrioje medžioklėse, kai naudojami trumpakojai, praktiški, paprastai pavieniui ieškantys medžiokliniai šunys. Beje, skirtumas tas, kad dėl intensyvaus judėjimo ilgai

Po kruopštaus stebėjimo seka 2 žvėrienos higienos žingsnis: elnias gauna švarią kulką.

Kulka sukėlė stiprų skausmą. Žaizda laišytojui buvo nepasiekiamą. Tik po keturių dienų elnias buvo sumedžiotas. Jo mėsa netinka žmonių maistui.

vaikyto gyvūno mėsos pH vertė iš pradžių nukrenta dar žemiau.

Baigiant mėsos brendimo (kuris prasideda po gyvūno sumedžiojimo, tęsiasi doruojant ir laikant mėsa) temą, reikia pridurti štai ką: pomirtinis sąstingis atsileidžia, nes atsipalaiduoja raumenų audinių baltyminės struktūros. Žvėrienos minkštėjimas priklauso nuo raumenyse vykstančių daugiasluoksnių procesų. Jie lemia ir tai, kad atsilėidę audiniai brinksta, raumenų baltymus veikia fermentai. Medžiagos, liekančios skaidant baltymus ir riebalus, lemia mėsos aromata.

JUDRI MEDŽIOKLĖ IR MĖSOS KOKYBĖ

Naudojant pavieniui ieškančius ir kraujasekius šunis judrioje medžioklėje, dėl didelio glikogeno kiekio, kuris atitinka matuojamą pH kiekį, žvėrienos kokybė nepakinta. Kitaip yra su mėsa kanopinių, kurie šunų gaujos ar toli medžiojančių šunų buvo ilgai vaikyti. Taip pat yra ir su kanopiniais, kurie buvo sumedžioti po ilgų paieškų ar rasti nugaišę.

Nors šūvis geras, šis elnias nukautas tik kitą rytą po neilgų paieškų. Ar jis jau sušutęs?

Sušutimas ir puvimas

Pirmieji žvėrienos gedimo požymiai dažniausiai pasireiškia šūvio žaizdos srityje. Jei peršauti viduriai, itin paveikiama kulkos išlindimo vieta. Apskritai pirmiausia ima gesti tos dalys, kurios skrodžiant gyvūną buvo nešvarios. Praktikoje dažniausiai pasitaiko dvi gedimo rūšys: sušutimas ir puvimas.

Sušutimo požymiai yra šie: mėsos spalva pakitusi į rudą ar raudoną, kartais pilkšvai žalsvą. Kvapas aitrus, rūgštokas, kartais salstelėjęs. Galimos priežastys:

1) Pavėluotas žvėrių skrodimas, ypač tuomet, kai oras šiltas.

2) Ilgas gabenimas netinkamomis sąlygomis (taip pat ir išskrostų gyvūnų).

Tai atsitinka, kai gyvūnai gabenami suguldyti vienas ant kito arba naudojami dirbtinio pluošto maišai ir kuprinių įdėklai.

3) Pavėluotas vėsinimas, ypač stambesnių gyvūnų.

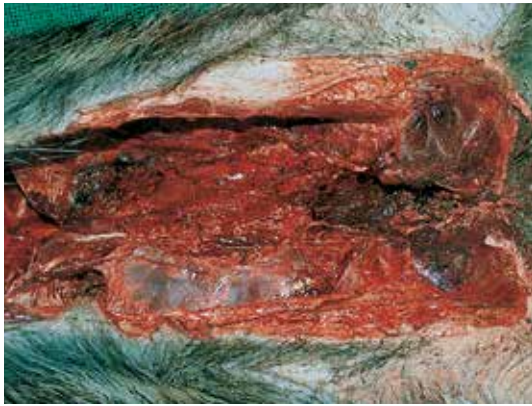
Puvimas būna *paviršiaus* ir *giluminis*. Pastarasis paveikia mėsos konsistenciją ir lemia suminkštėjimą. Paviršiaus puvimo požymiai: krūtinės ir pilvo ertmės audiniai bei raumenys ar pjūviai padengti drėgnu, tasiu sluoksniu. Spalvos pakitimų iš pradžių beveik nematyti. Kvapas pridusęs, vėliau vis aštresnis. Galimos puvimo priežastys:

1) jei skrodžiant žvėrį ant mėsos patenka kailio plaukų, lapų ar žemių arba žarnų turinio peršovus vidurius;

2) nepalankios sąlygos gabenant medžioklės plote arba į veterinarijos tarnybą. *Paviršiaus puvimas* prasideda – net vėsinant – itin greitai, jei, pavyzdžiui, atviri raumenys yra drėgni. Turime pasirūpinti, kad šios vietos būtų gerai nusausintos, ypač kai skrodžiant gyvūno krūtinės ertmė buvo apiplauta geriamuoju vandeniu.

Priklausomai nuo bakterijų gausos, jų rūšinės sudėties ir temperatūros sąlygų, *giluminio puvimo* požymiai išryškėja skirtingu metu. Raumenų ir ypač jungiamųjų audinių giluminiai sluoksniai įgauna gelsvą arba melsvai

žalią spalvą. Raumenų audiniai yra suminkštėję, yrantys, juos galima giliai įspausti. Nuo mėsos sklinda puvėsių, kartais aštrokas kvapas. Giluminis mėsos puvimas gali prasidėti:

1) kai gyvūnas, ypač po ilgesnių paieškų, randamas peršautais viduriais arba atvirais galūnių kaulais;

2) dieną ar dvi po sumedžiojimo, netgi mėsą vėsinant kameroje.

Vadinamasis specifinis žvėrienos skonis (pranc. *Hautgout*) yra ne kas kita, kaip prasi-dėjęs, kartais pažengęs puvimas. „Aukštosios virtuvės“ mėgėjui tai netrukdo. O visose virtuvėse galioja taisyklė: dėl skonio nesiginčijama.

Įstatymų tvarka

2005 m. pradžioje įsigaliojo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 178/2002, nustatantis bendruosius maisto teisės aktų principus ir reikalavimus, įsteigiantis Europos maisto saugos tarnybą ir nustatantis su maisto sauga susijusias procedūras. Kiti medžiotojui svarbūs dokumentai: 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 852/2004 dėl maisto produktų higienos ir Nr. 853/2004, nustatantis konkrečius gyvūninės kilmės maisto produktų higienos reikalavimus.

Medžiomieji kailiniai žvėrys

Pagal reglamento Nr. 853/2004 1-ąjį priedą, medžiomamaisiais laukiniais žvėrimis laikomi ir stambieji (visi kanopiniai ir barsukai), ir smulkieji žvėrys (visi kiti laukiniai žvėrys). Remiantis reglamentu, nustatančiu gyvūninės kilmės maisto produktų higienos reikalavimus, medžiomamųjų laukinių žvėrių mėsą privaloma patikrinti atitinkamoje tarnyboje, jei pastebima įtartinų požymių. Požymių sąrašas skelbiamas šio reglamento 4-ajame priede (žr. 527 p.). Tad medžiotojas, atiduodamas sumedžiotą laukinį žvėrį tretiesiems asmenims ir taip įgydamas prekiautojo maisto produktais statusą, prisiima didelę atsakomybę: įvertinęs gyvūno būklę prieš šūvį, skrosdamas turi atidžiai apžiūrėti

Šernė peršautais viduriais, pilvo bei dubens ertmė ir kumpiai smarkiai suteršti. Priklausomai nuo to, kiek laiko praėjo nuo šūvio, skrodimo ir vidurių pašalinimo, gyvūną gali reikėti gabenti tirti.

Viduryje ir kairėje apačioje: šios starnos, surastos kitą dieną po sumedžiojimo, vidinis pilvo paviršius, inkstų riebalai ir raukšlės pažaliavę. Mėsą būtina tirti!

Apačioje: ne iškart išskrostant, pilvo ertmė įgavusi melsvai žalią spalvą – ir šiuo atveju mėsos tyrimas būtinas.

Trofėjų vertinimas

- ▶ Medžioklės trofėjai ir trofėjų medžioklė 605
- ▶ Istorija ir rekordų knygos 605
- ▶ Bendrosios matavimo taisyklės 608
- ▶ Briedžio ragai 610
- ▶ Tauriojo elnio ragai 612
- ▶ Danieliaus ragai 614
- ▶ Dėmėtojo elnio ragai 616
- ▶ Stirnino ragai 618
- ▶ Gemzės ragai 620
- ▶ Muflono ragai 622
- ▶ Šerno iltys 624

Medžioklės trofėjai ir trofėjų medžioklė

Tik šaulio prisiminimai iš ragų ar ilčių padaro trofėjų. Sėkmingos medžioklės, galybėjimosi su žvėrimi prisiminimai – tai priežastis, dėl kurios kelias valandas verdame kaukolę, ją baliname, gręžiame joje skylutes ir visa tai darome su džiaugsmu. Tas pat ir su antino plunksnomis, kurias džiaugsmingai užsikišame už skrybėlės juostos.

Medžioklės trofėjų vertinimui ir jų saugojimui nėra ko prieštarauti. Jie džiugina medžiotoją. Šis džiaugsmas niekam netrukdo. Trofėjai neturi nei materialios, nei meninės vertės, todėl jų gyvenimas nėra ilgas. Juk po medžiotojo mirties trofėjai praranda vertę. Iš pradžių palikuonys trofėjų neišmeta, kadangi jie yra tapę tėvo ar senelio atminimu. Bėgant laikui toji atmintis blėsta. Patekę į nepageidaujamų dulkių kaupyklas, trofėjai galiausiai nukeliauja į sagų gamyklas.

Trofėjų vertinimas yra viena, tačiau ar etiška medžioti trofėjus? Kitaip tariant, ar trofėjinė medžioklė kenkia žvėrimis, ar jiems naudinga? Į šį klausimą atsakysime Dytricho Stahlio žodžiais: jei vaikomasi trofėjų, tai neigiamai veikia laukinių žvėrių populiaciją. Mat tokie norai lemia laukinių gyvūnų populiacijos didinimą ir skatina naudoti nenatūralias šėrimo priemones, taip pat pernelyg drastišką vidutinio amžiaus gyvūnų klasių naikinimą. Vis dėlto trofėjinė medžioklė daugelyje plotų nekenkia biologiniais principais pagrįstai laukinių gyvūnų priežiūrai, kadangi medžiotojas žino, kad vietinė laukinių gyvūnų rūšies populiacija atitinka tik ribotą trofėjų skaičių. Tokios nuostatos laikosi dauguma medžioklės plotų savininkų.

Kai kurie medžiotojai į trofėjų vertinimą formulėmis ir taškais, už geriausius ragus ir iltis skiriamus apdovanojimus žiūri skeptiškai. Tikrai ne patys blogiausi medžiotojai yra tie, kurie atsisako matuoti ir demonstruoti trofėjus, kadangi nuo to nukenčia asmeninė potyrių vertė.

Kiti formulėmis nustatyto trofėjų vertinimo atsisakyti nenori. Tik taip įmanoma objektyviai išmatuoti vertę. Tam pritaria žymūs laukinių gyvūnų biologai.

Istorija ir rekordų knygos

Nuo seniausių laikų žmonės mėgsta rinkti ir vertinti. Tik vertinant trofėjus įmanoma tarptautiniu mastu objektyviai palyginti ne tik vietinių laukinių gyvūnų ragus ir iltis.

Rowlandas Wardas

Trofėjų vertinimo ištakos siekia XIX a. antrąją pusę. Londone gyvenęs taksidermininkas Rowlandas Wardas buvo pirmosios „rekordų“ knygos autorius. Norint patektų į šį leidinį, trofėjai turėjo atitikti tam tikrą standartą, kaip ir kitose knygosose, buvo keliami tam tikri reikalavimai. Rowlando Wardo „rekordus“ reikia suprasti ne kaip aukščiausių varžybų laimėjimą, bet trofėjų matmenų registrą.

Vieni ant sienos klijuoja plakatus, kiti savo būstą puošia ragais. Kiekvienam savas džiaugsmas.

permatuoja ir pateikia naujus arba patvirtina pirminius duomenis.

- ▶ Prie kiekvieno į knygą įtraukiamo trofėjaus vertinimo lapo būtina pridėti geros kokybės nuotrauką.
- ▶ Pažeisti trofėjai vertinami pagal Rowlando Wardo sistemą.

Briedžio ragai

*Dr. Artūras Kibiša
(Vytauto Didžiojo universiteto
Žemės ūkio akademija)*

Briedžių ragai dažniausiai paruošiami su visa kaukoke. Menkesni, mažesni geriau atrodo paruošti su kaukolės dalimi. Anksčiau parodose buvo vertinami tik mentiški briedžių ragai, nuo 1975 m. – ir šakotieji.

Atliekami 6 pagrindiniai matavimai ir 1 papildomas vertinimas (nuoskaita).

Mentiškų ragų matavimai:

1. **Kamieno (koto) apimtis.** Matuojama apatinėje rago dalyje, ploniausioje kamieno vietoje už rožės. Kairiojo ir dešiniojo ragų apimčių gauta suma dauginama iš koeficiento 1,0. Gauta sandauga lygi skiriamiems balams.
2. **Ragų skėtra.** Matuojama statmenai kaukolės ašies linijai tarp abiejų ragų labiausiai atsikišusių į šonus priešpriešinių šakų viršūnių. Vienos pusės šaka turi atitikti priešingos pusės šaką. Gautas matmuo dauginamas iš koeficiento 0,5. Gauta sandauga lygi skiriamiems balams.
3. **Ragų (menčių) ilgis.** Matuojamas išgaubtąja (nugarinėje) rago puse, statmenai rago ilgio linijai. Matuojama nuo viršutinės rago dalies šakos viršūnės ir užbaigiama apatinės rago dalies šakos viršūnėje (pasirenkant ilgiausią variantą). Matavimo linija tarp pasirinktų ilgiausių šakų viršūnių turi būti atliekama trumpiausiu keliu, nenukrypti už rago krašto ribų ir neužslinkti staigiu kampu (mažesniu kaip 90 laipsnių). Kairiojo ir dešiniojo ragų ilgių vidurkis dauginamas iš

koeficiento 1,0. Gauta sandauga lygi skiriamiems balams.

4. **Mentės plotis.** Matuojama išgaubtojoje (nugarinėje) mentės dalyje, statmenai mentės ilgio linijai, plačiausioje vietoje tarp šakų, bet ne žemiau koto ašies linijos. Matavimo pradžios ir pabaigos taškai – mentės krašto vidurys. Arba galima matuoti visą mentės apimtį (prispaudžiant matavimo juostą prie rago paviršiaus) ir gautą matmenį dalinant pusiau. Kairiojo ir dešiniojo menčių pločių suma dauginama iš koeficiento 2,0. Gauta sandauga lygi skiriamiems balams.
5. **Vidutinis šakų ilgis.** Matuojama tik nuo 2 cm ilgio šakos išgaubtąja (nugarine) rago puse, nuo šakos pagrindo iki viršūnės. Šakos pagrindas nustatomas išvedus liniją tarp abiejų pusių esančių įdubų apačios (galima brėžti liniją kreida, naudojant liniuotę). Pirmos ir paskutinės šakų pagrindai nustatomi išvedus nuo įdubos apačios link rago krašto statmenai linijai. Ilgių suma dalinama iš šakų skaičiaus. Balai neskiriami, jeigu vidutinis šakų ilgis yra iki 5 cm. Jeigu vidutinis šakų ilgis yra nuo 5 iki 15 cm, skiriama tiek balų, koks gautas vidurkis, bet ne daugiau kaip 15 balų. Jeigu vidutinis šakų ilgis yra didesnis kaip 15 cm, skiriama maksimaliai 15 balų.
6. **Šakų skaičius.** Skaičiuojamos 2 cm ilgio ir ilgesnės šakos. Jeigu ant abiejų ragų yra 10 arba mažiau šakų, balai neskiriami. Už kiekvieną šaką, kai jų daugiau kaip dešimt, skiriamas 1 balas.
7. **Nuoskaita.** Skiriamos nuoskaitos nuo 0 iki maksimalių 4 balų. Nuoskaitos už šakų ilgių skirtumą. Išskiriamos 5 šakų ilgio grupės: labai trumpos šakos nuo 2 iki 5 cm, trumpos – nuo 5,1–10 cm, vidutinio ilgio – nuo 10,1–15 cm, ilgos – nuo 15,1–20 cm, labai ilgos – nuo 20,1 cm. Jeigu visos ragų šakos apylygės ir telpa dviejų gretimų ilgių grupių ribose, balai neatskaituojami. Jeigu šakos telpa trijose gretimų ilgių grupių ribose, minusuojamas 1 balas. Jeigu šakos telpa keturių

grupių ribose, minusuojami 2 balai. Jeigu ragai turi labai trumpų ir labai ilgų šakų, minusuojami 3 balai.

Balai gali būti minusuojami ir už asimetriškumą. Asimetrija nustatoma lyginant abu ragus. Jeigu viena pusė trumpesnė arba siauresnė, minusuojama iki 1 balo. Jeigu viena pusė aiškiai ilgesnė, o antroji platesnė, minusuojami 2 balai. Jeigu viena pusė ryškiai trumpesnė ir siauresnė, minusuojami 3 balai.

Šakotųjų ragų matavimai

- 1. Kamieno (koto) apimtis.** Matuojama apatinėje rago dalyje, ploniausioje kamieno vietoje už rožės. Kairiojo ir dešiniojo ragų apimčių gauta suma dauginama iš koeficiento 1,0. Gauta sandauga lygi skiriamiems balams.
- 2. Ragų skėtra.** Matuojama tarp abiejų ragų labiausiai į šonus atsikišusių šakų viršūnių, kuo lygiagrečiau ragų kotams. Gautas matmuo dauginamas iš koeficiento 0,5. Gauta sandauga lygi skiriamiems balams.
- 3. Ragų ilgis.** Matuojamas išgaubtąja (nugarine) rago puse nuo labiausiai atsišakojusios viršutinės rago dalies šakos viršūnės iki tolimiausios apatinės rago dalies šakos viršūnės (pasirenkant ilgiausią variantą). Matavimo linija tarp pasirinktų šakų viršūnių turi praeiti lanku trumpiausiu keliu, bet ne staigiais kampais. Kairiojo ir dešiniojo ragų ilgių vidurkis dauginamas iš koeficiento 1,0. Gauta sandauga lygi skiriamiems balams.
- 4. Šakų apimtys.** Matuojama ties šakos ilgio viduriu ($\frac{1}{2}$ kiekvienos šakos ilgio). Matuojamos visos šakos. Kairiojo ir dešiniojo ragų šakų pločių matmenys sudedami. Gauta pločių suma dauginama iš koeficiento 0,65. Gauta sandauga lygi skiriamiems balams.
- 5. Vidutinis šakų ilgis.** Matuojamos tik nuo 2 cm ilgio šakos išgaubtąja (nugarine) rago puse, nuo šakos pagrindo iki viršūnės. Kairiojo ir dešiniojo ragų šakų ilgių suma dalinama iš šakų skaičiaus. Gautas ilgių vidurkis priskiriamas balams.

6. **Šakų skaičius.** Skaičiuojamos 2 cm ilgio ir ilgesnės šakos. Skiriama tiek balų, kiek yra šakų ant vienos pusės ragų koto, bet ne daugiau kaip 5 balai. Kitoje rago koto pusėje taip pat skiriama tiek balų, kiek yra šakų, bet ne daugiau kaip 5 balai. Maksimalus balų skaičius – 10 balų.

7. **Nuoskaita.** Skiriamos nuoskaitos nuo 0 iki 4 balų.

Išskiriamos 5 šakų ilgio grupės: labai trumpos šakos – nuo 2 iki 5 cm, trumpos – nuo 5,1–10 cm, vidutinio ilgio – nuo 10,1–15 cm, ilgos – nuo 15,1–20 cm, labai ilgos – nuo 20,1 cm. Jeigu visos ragų šakos apylygės ir telpa dviejų gretimų ilgių grupių ribose, balai neatskaičiuojami. Jei šakos telpa trijose gretimų ilgių grupių ribose, minusuojamas 1 balas. Jeigu šakos telpa keturių grupių ribose, minusuojami 2 balai. Jei ragai turi labai trumpų ir labai ilgų šakų, minusuojami 3 balai.

Taip pat gali būti minusuojami balai už asimetriškumą ar jei šaka neįprastoje vietoje – už kiekvieną šaką skiriama po 0,5 balo, bet ne daugiau kaip 1 balas.

Įvertintiems 250–274,9 balais briedžio ragams skiriamas bronzos medalis, 275–299,9 balais – sidabro, 300 balų ir daugiau – aukso medalis.

Aukso medaliu (307,47 balais) įvertinti briedžio ragai. Medžiotojas Artūras Kibiša. Briedis sumedžiotas Šilutės rajone, Tulkiaragėje, 2023 m. rugsėjo 14 d. M. Ilčiuko nuotr.

